

مرتضی میثانی؛ شاید وقتی

پرویز قلیچ‌خانی، کاپیتان تیم ملی فوتبال ایران در جام ملت‌های ۱۹۷۶ در تهران در سوومین جام قهرمانی ایران در رقابت‌های جام ملت‌های آسیا را بالای سر می‌برد فکرش را هم نمی‌کرد که تکرار این عنوان برای جانشینان او در نسل‌های بعدی تبدیل به رویایی تقریباً دستیافتنی شود. فوتبال ایران حدود چهار دهه است که رنگ قهرمانی و حتی حضور در فینال را به خود ندیده است اما نکته قابل توجه در مورد ناکامی‌های ایران در ۱۰ دوره بعد از قهرمانی این است که ملی‌پوشان فوتبال ایران در پنج دوره این مسابقات با ناکامی در ضربات پنا‍ل‍تی در مراحل حذفی دست‌شان از رسیدن به‌عنوانی درخور کوتاه مانده است. در این پرونده بررسی خواهیم کرد تمامی پنج دوره ناکامی را که با شکست در ضربات پنا‍ل‍تی به ثبت رسیده و ما را از رسیدن به سکوهای جام ملت‌های آسیا محروم کرده است.

۱۹۸۴

❖ **شروع ناکامی با پنجعلی**

ملی‌پوشان فوتبال ایران در حالی سال ۱۹۸۴ پا به رقابت‌های جام ملت‌های آسیا در سنگاپور گذاشتند که حدود چهار سال از جنگ تحمیلی می‌گذشت تیم با رهبری ناصر ابراهیمی با کمترین تدارکات ممکن راهی شرق آسیا شدند. شاگردان ناصر ابراهیمی با عبور از مرحله گروهی حریف عربستانی شدند که رفته‌رفته سری بین سرهای مدعیان آسیایی بلند کرده بود. هر چند تیم ملی ایران در همان نیمه اول با شوت شاهرخ بیانی از سعودی‌ها پیش افتاد اما حملات ملی‌پوشان در نیمه دوم به ثمر نرسید و بازی تا واپسین دقایق با همان یک گل پیگیری می‌شد اما یک گل به خودی از شاهین بیانی کار را به تساوی و بازی را به وقت اضافه کشاند. دو وقت اضافه نیز بدون ردوبدل شدن گلی به اتمام رسید تا ضربات پنا‍ل‍تی تعیین‌کننده اولین فینالیست این مسابقات باشد. دروازه‌بان اصلی ایران در آن مسابقات بهروز سلطانی بود اما ناصر ابراهیمی در آخرین ثانیه‌های وقت‌های اضافه حافظ طاحونی را به جای او به بازی فرستاد تا او سنگربان ما در ضربات پنا‍ل‍تی باشد. ابراهیمی اعتقاد داشت طاحونی پنا‍ل‍تی‌گیر تر از سلطانی است و قطعا به کمک ما خواهد آمد. این درحالی بود که اصغر حاجیلو، جعفر

مختاری‌فر، شاهرخ بیانی و حمید درخشان ضربه‌های خود را به درستی به هدف زدند اما کاپیتان محمد پنجعلی

چپ‌پا در این امر ناکام بود و طاحونی هم نتوانست مانع از ضربات پنا‍ل‍تی عربستانی‌ها شود تا ابراهیمی و شاگردانش از رسیدن به فینال باز بمانند و

ایران در اولین حضورش در ضیافت پنا‍ل‍تی‌ها ناکام محض لقب بگیرد. ایران در دیدار رده‌بندی هم در ضربات پنا‍ل‍تی ناکام بود و با شکست در برابر کویت به مقام چهارم پسنده کرد.

۱۹۹۶

❖ **عابدزاده هم افاقه نکرد**

تیم ملی فوتبال ایران در جام ملت‌های ۱۹۹۶ امارات را باید یک تیم به‌یادماندنی دانست. شاگردان محمد مایلی‌کهن که در مرحله یک‌چهارم نهایی با نتیجه ۶ بر ۲ از سد کره‌جنوبی گذشتند در مرحله نیمه‌نهایی رودروی عربستانی ایستادند که موفق شده بودند در مرحله گروهی با سه گل بر این تیم غلبه کنند. شاید اگر قضاوت بی‌رحمانه جمال قاندور مصری نبود شاگردان مایلی‌کهن در همان ۹۰ دقیقه از سد عربستان عبور می‌کردند اما چشم‌پوششی از یک گل سالم ایران و دو پنا‍ل‍تی‌ عرب‌ها روی بازیکنان ما کار را مشکل کرد و ضربات پنا‍ل‍تی تعیین‌کننده تیم فینالیست شد. مایلی‌کهن هم در این بازی در دقایق پایانی عابدزاده پنا‍ل‍تی‌گیر

درباره تمامی ناکامی‌های فوتبال ایران در مراحل حذفی جام ملت‌های آسیا

این پنا‍ل‍تی‌های لعنتی

جام ملت‌های ۲۰۰۷، حریف هندوستان در ضربات پنا‍ل‍تی

مهدوی مهدوی‌کیا سه پنا‍ل‍تی اول ایران را به ثمر رساندند و در طرف مقابل چینی‌ها یک ضربه پنا‍ل‍تی خود را هدر دادند اما ضربه چهارم ما توسط ایمان مبعلی به تیر دروازه برخورد کرد و کار به ضربه پنجم کشید. شاید کمتر کسی فکرش را می‌کرد که در سر پنجمین زنده پنا‍ل‍تی ایران یعنی گل محمدی چه می‌گذرد اما مدافع ما پشت توپ ایستاد و با یک ضربه چپ کم دقت کار را برای ما تمام کرد و به طلسم فوتبال ما در ضربات پنا‍ل‍تی ادامه داد. این ضربه چپ یکی از نقاط سیاه دوران بازیگری گل محمدی بود که ایران را از رسیدن به فینال خیلی راحت محروم کرد.

۲۰۰۷

❖ **تعویض طالب‌لو هم فایده نداشت**

یکی از پرمهرترین تیم‌های تاریخ فوتبال ما با رهبری امیر قلعه‌نویی راهی مالزی شد تا جام ملت‌ها طلسم ناکامی‌ها را بشکند. قلعه‌نویی بدون چند بازیکن باتجربه حاضر در جام جهانی ۲۰۰۶ یعنی علی دایی، ابراهیم میرزاپور، سهراب بختیاری‌زاده و یحیی گل محمدی پا به این مسابقات گذاشت و تیم ملی ایران با عبور از مرحله گروهی باز هم در یک‌چهارم نهایی حریف کره‌جنوبی شد. بازی در وقت‌های عادی و اضافه به تساوی رسید تا باز هم ضربات پنا‍ل‍تی سرنوشت ما را

علی دایی، مرد اول پنا‍ل‍تی‌ها

بی‌گمان علی دایی را علاوه‌بر اینکه باید بهترین گلزن تاریخ فوتبال ایران و جهان نامیم، می‌توانیم لقب بهترین پنا‍ل‍تی‌زن فوتبال ایران در رده ملی را هم به او اختصاص دهیم. هرچند علی دایی در ۱۴۹ بازی ملی ۱۰۹ گل به ثمر رسانده، اما تعداد قابل ملاحظه‌ای از این گل‌ها را با ضربات پنا‍ل‍تی به کارنامه‌اش اضافه کرده است. دایی اکثر ضربات پنا‍ل‍تی خود را با بغل پای راست خود به سمت راست دروازه‌بان می‌زد و غیر از دو مورد موفق شد حریفانش را شکست دهد. اما قطعا یکی از تلخ‌ترین خاطرات علی دایی هدردادن ضربه پنا‍ل‍تی در نیمه‌نهایی جام ملت‌های ۹۶ در برابر عربستان بود که دایی توپ را به سمت چپ محمد الدعایه زد و ضربه‌اش به خارج رفت.

یادداشت

پنا‍ل‍تی‌گرفتن ذاتی است

در بحث دروازه‌بانی و به‌خصوص در قسمت پنا‍ل‍تی گرفتن باید نکات ویژه‌ای را در نظر داشت. به هر حال آنهایی که فوتبال بازی کرده‌اند و حداقل برای یک‌بار پنا‍ل‍تی زده‌اند و پنا‍ل‍تی گرفته‌اند خوب می‌دانند که دفع کردن ضربه پنا‍ل‍تی کار بسیار دشواری است. اصولا در فاصله ۱۱ متر تا خط دروازه‌ای که هفت متر درازایش است شلیک توپ به هر نقطه‌ای از دروازه می‌تواند مهار توپ را برای گلر به سخت‌ترین کار دنیا تبدیل کند و البته در بعضی مواقع زدن پنا‍ل‍تی در شرایطی خاص از گرفتن آن هم سخت‌تر می‌شود. در همین ابتدا این پرسش مطرح می‌شود که آیا با تمرین کردن می‌توان شرایطی را به‌وجود آورد که متتهی به گرفتن پنا‍ل‍تی‌ها شود؟ برای جواب این پرسش باید گفت که گرفتن پنا‍ل‍تی توسط دروازه‌بان‌ها یک ویژگی و امری ذاتی است. پس برای دروازه‌بانی که این ویژگی را دارد تمرین کردن می‌تواند بسیار مشرثمرتر باشد و در طرف دیگر ماجرا دروازه‌بانی که ویژگی مهار پنا‍ل‍تی‌ها را ندارد با تمرین کردن نمی‌تواند صاحب این استعداد شود؛ البته تمرین می‌تواند آمادگی بدنی و تجربه یک دروازه‌بان را بالا ببرد.

حالا به قسمت دیگری از این بحث بپردازیم. این «ویژگی» چیست و چگونه به دست می‌آید؟ باید یادمان باشد در مهار یک ضربه پنا‍ل‍تی در زمانی کوتاه اتفاقات زیادی می‌افتد که در آن بین، فقط دروازه‌بان و زننده ضربه پنا‍ل‍تی متوجه آن می‌شوند. به‌عنوان مثال احمدرضا عابدزاده هنگام ایستادن درون دروازه بسیاری با روحیه مقابل زنده پنا‍ل‍تی می‌ایستاد و سعی می‌کرد در همان ابتدا تمرکز حریف را به هم بریزد. عابدزاده در ادامه می‌توانست به قول فوتبالی‌ها «پای حریف» را بخواند و متوجه می‌شد که حریف می‌خواهد ضربه را به کدام سمت بزند. اما دیگر ویژگی عابدزاده در مهار پنا‍ل‍تی‌ها گول زدن حریف بود. احمدرضا به حریف نشان می‌داد که می‌خواهد به سمت چپ ببرد و حریف هم با اطمینان از این قضیه ضربه را به سمت راست عابدزاده می‌زد، اما احمدرضا با شیرجه آرام به سمت راستش می‌پرد و توپ را دفع می‌کرد. پس مشخص شد که در مهار ضربات پنا‍ل‍تی، جنگ‌های روانی، روحیه بالا، گول زدن حریف، بازیخوانی و مسائلی از این دست می‌تواند تاثیرگذار باشد. حالا سراغ بازی ایران و عراق برویم. دروازه‌بان ایران نشان داد برای ضربات پنا‍ل‍تی از راه‌حلی عمومی برای مهار پنا‍ل‍تی‌ها استفاده می‌کند. ۵۰-۵۰۰ کردن» عبارتی است که فوتبالی‌ها با آن آشنا هستند. دروازه‌بانان بسیاری هستند که قبل از شلیک توپ یک جهت را انتخاب می‌کنند و شیرجه‌شان را می‌زنند؛ به نوعی یا بخت یا اقبال. البته در این روش هم ریزه‌کاری‌هایی وجود دارد که متاسفانه علیرضا حقیقی آنها را رعایت نمی‌کرد. به‌عنوان مثال حقیقی خیلی زود شیرجه‌اش را می‌رفت و بازیکنان عراقی با مکث و طمانینه در نواختن ضربه‌ها از پرش او آگاه می‌شدند و بلافاصله در جهت مخالف ضربه‌شان را می‌زدند. البته گلر عراقی هم ۵۰-۵۰ می‌کرد و او هم ویژگی‌های یک دروازه‌بان پنا‍ل‍تی‌گیر را نداشت.

با این حساب پرسش آخر این‌گونه مطرح می‌شود که آیا بهتر نیست در چنین بازی‌هایی در لحظات پایانی یک دروازه‌بان پنا‍ل‍تی‌گیر به بازی بیاید تا در ضیافت پنا‍ل‍تی‌ها پیروز باشیم. من به هیچ عنوان این سوال را که این روزها مطرح شده است، منطقی نمی‌دانم. در ابتدا باید گفت با ۱۰ نفره شدن تیم خیلی سخت بود که کسی‌روش بخواهد یک تعویضش را برای این کار اختصاص دهد. تیم ۱۰ نفره‌ای که نزدیک به ۸۰ دقیقه فشار را تحمل کرده قطعا به تعویض سایر بازیکن‌ها نیاز بیشتری دارد تا تعویض دروازه‌بان. درثانی اگر کسی‌روش دردقیقه ۱۲۰ مثلا علیرضا بیرانوند را به جای حقیقی به بازی می‌آورد و تیم در همان دقایق گل می‌خورد چه جوابی برای این تعویض داشتیم. متاسفانه این‌گونه مباحث همواره بعد از بازی مطرح می‌شود؛ زمانی که همه‌چیز مشخص شده و آنهایی که خودشان را کارشناس می‌دانند سوالات بیهوده‌ای را مطرح می‌کنند. در پایان فقط می‌توان با قاطعیت گفت که عراقی‌ها برای ضربات پنا‍ل‍تی نسبت به تیم ایران تمرین بیشتری داشتند که توانستند در ماراثن نفس‌گیر ضربات پنا‍ل‍تی با تمرکز بیشتر ضربات بهتری به توپ بزنند.

نیمه‌نهایی هم دروازه‌بان ثابت ایران بود و در این دقیقه مایلی‌کهن عابدزاده ۳۰ ساله را به میدان فراخواند تا در ضربات پنا‍ل‍تی از تجربه او استفاده کند اما او از هفت پنا‍ل‍تی عرب‌ها تنها موفق به مهار دو ضربه شد و خاکیور و یزدانی و دایی هم با ناکامی در زدن پنا‍ل‍تی‌ها روبه‌رو شدند تا عربستان به فینال برود و ایران و کویت تکلیف تیم سوم را مشخص کنند. در دیدار رده‌بندی مایلی‌کهن از ابتدا عابدزاده را به میدان فرستاد و پس از ۱ – ۱ دو تیم در وقت قانونی باز هم سرنوشت ایران مانند جام ملت‌های قطر در سال ۹۷ به دستان عابدزاده سپرده شد و او با مهار دو پنا‍ل‍تی کویتی‌ها و در حالی که افشین پیروانی، کریم باقری و حمید استیلی نیز موفق به گل کردن سهمیه پنا‍ل‍تی‌های ایران شدند، عنوان هشت سال قبل برای ایران در جام ملت‌ها را تکرار کرد تا نامش باز هم به‌عنوان فرشته نجات ایرانی‌ها در ضیافت پنا‍ل‍تی‌ها در اذهان تداعی شود. احمدرضا عابدزاده ازجمله بهترین دروازه‌بانان آسیا بود که علاوه‌بر داشتن اندامی بلند بالا و استفاده از رفلکس‌های بدنی عالی هنگام بازی در ضربات پنا‍ل‍تی تمرکز زیادی از طریق روحی روانی برای خود و به ضرر حریف ایجاد می‌کرد و حتی از اینکه تمرکز بازیکن پنا‍ل‍تی‌زن حریف را با دروغ باز بودن بند کفشش برهم بزند ابایی نداشت.

علی پروین با چیدمان سراسر دفاعی تیمش و در حالی که می‌توانست با آن همه بازیکن خلاق و باروچیه، قهرمانی مقتدرانه‌ای را نصیب ایران کند در فینال مقابل کره‌شمالی کارش به ضربات پنا‍ل‍تی کشیده شد تا دروازه‌بان ۲۴ ساله استقلال تعیین‌کننده سرنوشت تیم پرستاره ایران در دیدار مجدد مقابل کره‌ای‌ها باشد. عابدزاده موفق به مهار سه پنا‍ل‍تی حریف شد و محمدحسن انصاری‌فرد، سیدعلی افتخاری، سپروس قایقران و مجید نامجومطلق نیز موفق به گل کردن سهمیه‌های پنا‍ل‍تی ایران شدند تا تیم ملی فوتبال ایران با درخشش عابدزاده بعد از ۱۶ سال قهرمان فوتبال بازی‌های آسیایی نام بگیرد. پاییز ۷۵ و جام ملت‌های

سرنجینه و سر حال را به فوتبال ایران داد. عابدزاده جوان در همان روزها نشان داد حجازی دیگری برای فوتبال ایران از راه رسیده است. کسی که با قانون من‌درآوردی ۲۷ ساله‌ها شش سالی می‌شد که از تیم ملی خداحافظی کرده بود. اما و حالا دروازه‌بان بلندبالا و تنومندی از راه رسیده بود که عرب‌ها هم برایش ندانن تیز کرده بودند و پنج سال بعد در تابستان ۱۳۷۰ المپیک مارسی فرانسه هم به دنبال جذب او بودند.

❖ **متخصص در ضیافت پنا‍ل‍تی‌ها**

از پاییز ۹۷ و جام ملت‌های قطر تا پاییز ۷۵ و جام ملت‌های اسامرات، سرنوشت فوتبال ایران در چهار کارزار حساس ملی به ضیافت پنا‍ل‍تی و دستان احمدرضا عابدزاده سپرده شد تا او فورشته نجات ایرانی‌ها در مقابل چین، کره‌شمالی، عربستان و کویت نام بگیرد.

عابدزاده در جام ملت‌های قطر و در ۲۲ سالگی با مهار سه پنا‍ل‍تی چینی‌ها و ضرباتی که انصاری‌فرد، قایقران و محرمی به هدف زدند، پایه‌گذار سومی تیم جوان دهداری در این مسابقات شد. دو سال بعد او دروازه‌بان اول تیم ملی در بازی‌های آسیایی پکن بود؛ جایی که

و مجید نامجومطلق شاخص‌تر از بقیه بودند.

❖ **عقابی برای همه فصول**

جایگزین پرویز دهداری به جای احمد سجادی کسی نبود جز دروازه‌بان ژاندارمری اصفهان که در پاییز ۶۵ و در هنگامه آن قهر ۱۴ نفره دوران سربازی خود را در دیار نصف جهان و شهری که در آغاز جنگ از آبادان به آنجا کوچ خانواده‌گی کرده بود، می‌گذراند. احمدرضا عابدزاده برای اهالی فوتبال ایران ناآشنا نبود. سنگربان سابق تیم تام و منتخب اصفهان در لیگ قدس که در مسابقات گرامیداشت دهه فجر سال ۶۴ عضو تیم ب ایران بود، خیلی نتوانسته بود نظرها را به خود جلب کند ولی پس از استعفای احمد سجادی به همراه آن ۱۳ نفر با مجید رضایی و رضا محتشم به تیم ملی بزرگسالانی که عازم مقدماتی المپیک سنوئل بود دعوت شد و توانست به‌عنوان دروازه‌بان اصلی در ترکیب ۱۱ نفره دهداری قرار گیرد. بلافاصله بعد از ناکامی فوتبال ایران در المپیک، جام ملت‌های آسیا از راه رسید و تیم جوان شده دهداری به قطر رفت. تیمی که شاید کسی از آن انتظاری محیرالعقول نداشت، به‌عنوان سوم رسید و ستاره آن کسی نبود جز «احمدرضا عابدزاده»ی ۲۲ ساله که در دیدار رده‌بندی مقابل چین با مهار سه پنا‍ل‍تی نوید از راه رسیدن دروازه‌بانی

مهدی سلطانی‌راد؛ اگر از دهه‌های ۴۰ و ۵۰ در تاریخ فوتبال ایران به‌عنوان مقطع اوج و شکوفایی و رقم خوردن انواع و اقسام افتخارات ملی و باشگاهی در فوتبال یاد می‌شوند، در مقابل دهه ۶۰ را باید دورانی قلبداد کرد که برای فوتبال ایران با کمی تا قسمتی نزول و افت‌وخیزی خاکستری رنگ همراه شد و اتفاقاتی در آن رخ داد که تبعات آن تا ۱۰ سال بعد (دهه ۷۰) نیز ادامه داشت. اگر از دو عنوان سومی در جام ملت‌های آسیا و قهرمانی در بازی‌های آسیایی پکن برای فوتبال ایران در این دهه بگذریم، ماجرای استعفای ۱۴ نفر از بازیکنان تیم ملی بعد از ناکامی ایران در بازی‌های آسیایی سنول ۸۶ (۶۵) در اعتراض به نحوه رفتار کادر فنی تیم با برخی بازیکنان از رخدادهایی است که تا همین امروز هم بارها بر سر درستی یا نادرستی واکنش آن ۱۴ بازیکن و کناره‌گیری‌شان از تیمی که پرویز دهداری بالای سرش بود، بحث شده است. بعضی از بازیکنان در این‌باره به ابیراز ندامت برخی دیگر بر نظر خود استوار بوده‌اند. ماجرای استعفای ۱۴ بازیکن از حضور در تیم ملی اگر چه پایانی همیشگی برای عده‌ای بازیکن پایه‌سن گذاشته و تمام‌شده بود اما پایه‌گذار رویش نسلی از بهترین‌های فوتبال ایران شد که تا ۱۰ سال فوتبال ملی ایران را بیمه کردند و در این بین امثال احمدرضا عابدزاده، جواد زرینچه

